

Vitorlászok felépítés 2. rész

Hozzáadta: GyuSea

2004. október 17. Vasárnap 17:22

A cikksorozat második részében, a vitorlász hajás testének felépítését után, a hajás "hajás" a vitorlász részét ismerhetitek meg.

2. rész - A vitorlász

A vitorlász futás elemekből épül fel. Az állás elemek közül az árbocok, orrmerev-től, bugdálás, hosszanti fészakok, patricok, csarnokok, kábelhálócsatlakozások tartoznak. A futás elemeket keresztrudak, rudak, tartók, felvonás-, bevonás, fordítás, vitorlász alkotják. Az árbocok egy vagy több részbe tevődnek össze. Ha összerakott az árboc a legalsó az alap- vagy alsó rész, más néven törzs, a többi rész a toldalók vagy sudarak alkotják. A toldalók alulról felfelé a következő sorrendben kerülnek egymáshoz: derék, sudár, felső sudár, sky. Az utolsó (legfelső) toldalók neve csőstoldalók. Az árboc a toldalókkal a ponton van összerakva felül gyurus vasalással, alul terek (salingok, árbocmerev-tok) segítségével egymáshoz az elemeket. A toldalók úgy kerülnek egymáshoz, hogy a fentebb lévő esik az orr felé, az állásban az árboc a tetejére dol. A legfelső toldalók topvágódik, ami a csőssudár keresztmetszeténél szélesebb, kerek falemez. A vasalásban zárszárfelhőző csigarendszer található.

- törzs

- derékszár

- sudárszár

- top

- gyurus vasalás

- deréktér

- sudártér Az árbocok teréből a felület, kábel, fókák, négyzet alakú lehet. Használatuk felhelyezését, a funkciókat tekintve elsősorban a kábelhálócsatlakozás-tól áll. A terekhez a sudarak csarnokainak alsó végét. Nevüket a terebnél kezdődő toldalókról kapják: derékárbc-merev-tól, sudárszárbc-merev-tól, felsőszárbc-merev-tól, de ez a legfelső állásban elmarad. A gyurus vasalást nem a felületen készítik meg ilyen módon. Az árbocok elnevezése a hajás tetejéről, az az árbocok számszámától. A toldalókból hajás

- előárbc B. másfél toldalókból hajás

- előárbc

- kis toldaló C. három toldalókból hajás CA. barkok és szkenek

- előárbc

- előárbc

- toldaló CB. fregattok (teljes vitorlász hajás)

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc D. négy toldalókból hajás DA. barkok

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc

- toldaló DB. szkenek

- előárbc

- első toldaló

- második toldaló

- toldaló DC. fregattok

- előárbc

- első toldaló

- második toldaló

- keresztárbc E. két toldalókból hajás EA. fregattok

- előárbc

- első toldaló

- második toldaló

- keresztárbc EB. barkok

- előárbc

- előárbc

- kábelhálócsatlakozás

- keresztárbc

- toldaló Az árbocok elnevezésük szerepelnek a toldalók és a terek neveiben is. pl.: eloderékszár Az orrmerev-től, illetve orrszár a hajóorránál ferdén, majdnem vízszintesen kinyúló árboc. Az orrszár toldalókat az orrszár-derékszár, és az orrszár-sudárszár. Az orrszárba nincsenek terek, a toldalókkal 2-2 vasalás kerül össze. A vasalásból a hajás felé eső a belső, a másikat a felül orrszárvasalás. Az árbocmerev-tól helyett a leggyökeles támasztás, nagy hajásnál még haránt támasztás is csatlakozik az orrszárhoz. A leggyökeles támasztás

orrárboc vágáson ferdőn lefelé, a vízszintes a hajóorrhoz kényesebb eső szögű van. Feladatuk, hogy merev-tik az orrárbocot, az orrsudarát, és a kálsosudarát. Az orrárboc a klasszikus vitorlázati kulcseleme, mivel az előrboc hosszszeg-tokkötélei rágzá-to helyőre szolgálnak. Az ilyen módon rágzá-tett előrbocchoz rágzá-tik a főrboc hosszszeg-tokkötéleteket, és a gy-tovább. A kápen az orrárboc részei lehetnek:

- orrárbocokozás
- orrárboc-derékszár
- orrárboc-sudárszár
- orrárboc vasalás
- fűgöleges támasztás (bugdálás)
- vakvitorlarúd
- vakvitorla-árboc A vitorlarudak vagy más néven vitorla keresztrudak a mozgás elemek közé tartoznak. Ezek vastag, hengeres rudak, slypontjukban az árbocra fűgöszve, alapállásban a hajó hossz tengelyre merőlegesen. Keresztvitorlát hordanak, amely négyeszetű vitorla a fenti oldala vízig a rúdhöz van rágzá-tve, lent az alatta lévő keresztvitorlához csak a kő sarka van kötélekkel kifeszé-tve. A legalsó vitorla alsó sarkai fogakkal és szeg-tok csigasorral a lekötőpadhoz van rágzá-tve. A keresztrudak mozgathatók horizontálisan (főlkötő-v), a szeg-irányának megfelelően. Némelyik vertikálisan (fűgöszve) is mozgatható. Végeken fűgökötélekkel, más néven karkötélekkel rágzá-tott vitorlarudakat, az egyensúly megtartása miatt. A karkötő szintén a fűgökötélet eleme. A jobboldali kőpen lehet a karkötő, a bal oldali a keresztvitorla elnevezése. A vitorlarudak elnevezésében megtalálhatók a hordozó árbocok neve. pl.: orrsudár-keresztvitorlarúd, fofelsőudár-keresztvitorlarúd. Alsó névű vitorlarúd szűkség esetén meghosszabbtható mindkő oldalon könyű szárnyrudakkal és fűgö- vagy tartásrudakkal. Gyenge szeg- esetén ezekre szárnyvitorlát fészé-tettek ki, hogy a vitorlafelület megnöveljék. A hosszabb-tó vitorlarudak és szárnyrudak elnevezései a jobboldali árboc irányát jelölik.

- alsó szárnyvitorla
- derékszárnyvitorla
- sudárszárnyvitorla
- alsó szárnyvitorla hosszabb-tó vitorlarúdja
- derékszárnyvitorla hosszabb-tó vitorlarúdja
- sudárszárnyvitorla hosszabb-tó vitorlarúdja
- alsó szárnyvitorla hosszabb-tó szárnyrudja
- derékszárnyvitorla hosszabb-tó szárnyrudja
- sudárszárnyvitorla hosszabb-tó szárnyrudja (Nem tudom mennyire volt ez könyűgyakorlat, hogy könyűn rúdja volt minden szárnyvitorlának alul felül. Amit én láttam festményeket, vagy a Cutty Sark maketten is úgy vannak felrakva a szárnyvitorlák, hogy nincs alsó szárnyvitorla, hanem derékszárnyvitorla, valamint az fűkött van, és a szárnyvitorlák az alattuk lévő hosszabb-tó vitorlarúdon - és nem könyűn szárnyrudon - vannak lekötve. Ezt láttam az alábbi árbocban, ami a Cutty Sark makett dobozára szűrmazik.) A tat vagy farárbocon találhatók vitorlarudak közé felő rúd a villás vagy gaff rúd, az alsó az árregfa más néven bum rúd. Köztük fészé a csonka (besan, tat, far, spanker) vitorla. Mindkő rúd egy-egy pontban rágzá-tett az árbocchoz. A kisebb hajókon alsó rúd csatlakozása csuklás forgó vasalással van megoldva, a gy a rúd az árboc kötére elforgatható, valamint rúdra feltekerve a vitorla felület csökkentheto, vagy teljesen bevonható. A felső rágzá-tés is forog az árboc kötére, valamint fel-levonható. Nagy hajókon a felületcsökkentést kurtatással, reffeléssel érik el.

- gaff rúd
- bum rúd
- csonka vitorla
- árboc

Az orrárbocon keresztvitorlarúd helyett egyszerű álvitorlarudat alkalmaztak, négyeszetű vitorlával. Ezeket később teljesen kiszorították a háromszegű vitorlák.

A kötet nehezen átlátható az egyszerű fűldi halandók számára, mint azt a jobb oldali köp is igazolja. Azt gondolom, az ember, hogy a hajóépítők biztos szűzalkot kaptak a kötetliveroktól a felhasználókat után, és ha kellett - ha teleaggatták vele a hajót. Az igazság az, ilyenre szű sincs, ezeknek mindnek megvolt a maga funkciója. Alapvetően kötet csoportba sorolhatjuk a kötetet:

- állás, melynek feladata az árbocmerev-tés
- futás, ami a vitorlák, vitorla rudak kezelését szolgálta. Az állás kötetéhez tartoznak a vitorlarudak alján lévő ögynevezett taposókötélek, itt állva kötetzők, futók a matrózok a vitorlák.
- taposókötélet
- keresztvitorlarúd Feszé-tokkötélek közé a csarnokok, hosszanti feszé-tokkötélek, oldal-feszé-tokkötélek, víz szű-ni feszé-tokkötélek tartoznak. A csarnokok adnak hárt merev-tés árbocok egyes részeinek.
- Alsó csarnak, a hajóoldaltól a derék-árbocmerev-toig megy, az árbocokozást merev-ti keresztbe.
- Derékcarnak, a derék-árbocmerev-tól a sudár-árbocmerev-tohöz vezet, feladata a deréktoldal kötérek rágzá-tása.
- Surárcsarnak sudár-árbocmerev-tól a felső sudár-toldal kötérekhez van rágzá-tve, a sudár toldal kötet merev-ti.
- Patrác A csarnokok az árbocchoz köpést hátrafelé helyezkednek el, a gy oldalmerev-tésen kö-vél, hátra felé is feszé-tik az árbocot. Vízszintes kötélekkel keresztve, kötetőhöz kötött alkot, ami a vitorlarudakhoz való feljutást szolgálja. Az oldal feszé-tokkötéleknek (patróknak) hasonló a szerepük mint a csarnokoknak. Szintén az árboc hátsó részén helyezkednek el, a hajó oldalára a sudárterebhez, valamint a magasabb árbocvágékekhez vezetnek.

Egyszeru eros kátelek. A csarnakok Ás patrások a hajás oldalán található rágzátogerendáin (lekátopadon) keresztá alulrál vannak felerősítve. Hosszuk a fesztátogerendák fálátti csigákkal szabályozható. Az ábrán látható:

- fesztátogerenda
- csigarendszeres fesztátó
- a hajás oldala
- csarnakok
- patrások A hosszanti fesztátókátelek tengelysában, hossz irányban merevítik az árbocokat. Mivel az árbocok enyhén hajtradolnak, Ágy gyakorlatilag csak elálsó hosszmerítétkrol beszálhetánk. A kifeszttás a hajásorr felál háltrafelál haladt. Az alábbi ábrán láthatóak a hosszanti fesztátókátelek Ás elnevezéseik.

- orralsás (társ-) hosszanti fesztátókátál
- orrderák-hosszanti fesztátókátál
- orrsudár-hosszanti fesztátókátál
- orrfelsosudár-hosszanti fesztátókátál
- foalsás-hosszanti fesztátókátál
- foderák-hosszanti fesztátókátál
- fosudár-hosszanti fesztátókátál
- fofelsosudár-hosszanti fesztátókátál
- kereszt-hosszanti fesztátókátál
- keresztderák-hosszanti fesztátókátál
- keresztudár-hosszanti fesztátókátál
- keresztfelsosudár-hosszanti fesztátókátál A v-z szét merevítéto-fesztátó kátelek az orrárbocot Ás az orrsudárcs fesztátó, vágá az orrtókéhez van rágzátóve.

- az orrárboc v-z szét merevítéto-fesztátó tarcskákátele
- a bugdálásrd merevítéto-fesztátó tarcskákátele
- a vakvitorlárboc merevítéto-fesztátó tarcskákátele A futáskátelekhez a biztosttás- vagy fággesztó kátelek (topantennák), fel- Ás bevonás kátelek, fordttás kátelek tartoznak. Bizostttás kátelek a vitorlarudak, Ás az orrárboc v-zszintes rdájít tartják. Nevét a tartott vitorlásrd után kapják, pl.: orralsás-bizostttás kátál, orrderák topantenna. Fel- Ás bevonás kátelek a vitorlarudak árbocrál a fedáletre tártáno fel- Ás bevonásáit szolgálják. Nevét szintén a kapcsolásrd alapán kapják, pl.: orrsudár-bevonás kátál. A teljesség ígnyénál nálhájny páldával az alábbi ábrán láthatóak a futáskátelek elemei.

- alsás (társ-) fordttás kátál
- derák-fordttás kátál
- sudár-fordttás kátál
- felsosudár-fordttás kátál
- orrsudár-fordttás kátál alsás
- bevonás kátál
- derák-bevonás kátál
- sudár-bevonás kátál
- felsosudár-bevonás kátál alsás
- (társ-) karkátál
- derákkarkátál
- sudárkarkátál
- felsosudár-karkátál

- orrárboc-karkátál A fordttás káteleknek a keresztudak v-zszintes mozgátása, beállttása a feladata. A nevét meg fogtok lepodni - az egyes vitorlarudak alapján kapták, pl.: foderák-fordttás kátál. Ahogy az a fenti ábrán látszik, alsás fordttás kátelek (1, 2) a tárboc márgált fedáletre vezet, a magasabbak (3, 4) tárbocchoz Ás onnan vissza a fedáletre. A fordttás káteleket hurkokkal a bakokhoz (bikához) rágzátótik. Vitorlázatá vitorlázat tább szempont alapján csoportosítható. A hajáshoz viszonyított helyzetük alapján kereszt (haránti) Ás hosszanti (csonka, orr) vitorlákrál beszálhetánk. Alakjuk szerint három, vagy négygáletuek lehetnek. Attál fággoen, hogy a hajás melyik rásze hordozza, keresztvitorlájk, villás rudas (csonka) vitorlájk, orr- Ás tarcsvitorlájk, elovitorlájk vannak. Szál alatti vitorlájk (kiegásztóto vagy szárnnyvitorlájk) gáinge szál esetén a szál alatti oldalon vannak kifeszttve, hátszál esetén oldalon felvonják. Csonka vitorla felett van a csácvitorla. További vitorlákat (lugger, gámes, latin, bermuda, arab, gá káony-, denevávitorla) kásobbi cikkben ismertetem. Hátszálben a keresztvitorlájk használata elonyás. Gyenge hátszálben, az elozokban említett szárnnyvitorlával kiegásztó-theto. Hátrájnya, hogy nagyszámú kezeló szemállyze ígnyel, mivel a gáingyálást kázi erovel vágzik. A vitorlájk elnevezésében a hordozás árboc Ás vitorlásrd szere alsás derákkvitorla. Az orrárboc 2 db vakvitorlájit hordozhat, a vakvitorla rdon az orrárboc alatt egyet, a másikát az orrárbocon felálltt kis árbocon. Az orrárboc alattit a néz kezelése miatt átkozottnak is neveztték a tengerászek

- vakvitorlájk
- keresztvitorlájk
- latinvitorla A csonka vitorla a gáfrd Ás bum káztátt fesztátó, alapállásban a hajás hossz tengelyben, de az árboc kátrál elforgatható. Kánnnyen kezelhető Ás kevésb fogja el a szelet az elotte kifeszttett vitorla elöl. Oldalszálben legelonyás, de szál ellen haladáskor is Árványesálnek kedvezó tulajdonságai. Hátszálben egyszeruen oldalt fordttáják. Az elo- Ás tarcsvitorlájk nem rudakon, hanem káteleken vannak rágzátóve. Teljesen kiszorították az orrárbocrál az ájkeresztvitorlájit. A tarcsvitorlájk az árbocok kázt kiegásztó-tették a csonka Ás kereszt vitorlájk rendszer. Az elovitorlájk elnevezése:

- tarcsvitorla
- belső orrvitorla
- külső orrvitorla
- repülő vitorla Az úrbocok közötti tarcsvitorlákat viharvitorláknak is nevezzük, mivel viharban a tőbbet bevonták, csak ezek maradtak kifizetőve. Nevüket a rugózó tartókatól alapjain kapták pl.: fosudár tarcsvitorla.
- elovitorla
- tarcsvitorla
- csonka vitorla